

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

БУТОВА Ірина Сергіївна

УДК 32 (049.2) 811.111 [73+477] “20”

**ПРАГМАТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ США ТА УКРАЇНИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Спеціальність 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук

Львів – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі французької філології Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
ПОМІРКО Роман Семенович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри французької філології

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ДЕНИСЕНКО Софія Никифорівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри іноземних мов
для природничих факультетів

кандидат філологічних наук, доцент
КОЦЮБА Зоряна Григорівна,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри германських мов та
перекладознавства

Захист відбудеться «19» квітня 2011 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Університетська, 1).

Із дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79001, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий «17» березня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Шпак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Політична комунікація – це засіб взаємодії політикуму з електоратом. Як наслідок, суто політичні проблеми можуть спричинити мовні та культурні суперечності, а загострення політичної й економічної ситуацій – лексико-семантичні зміни в спілкуванні.

Теоретичні основи політичної дискурсології розроблені такими дослідниками, як Н. Арутюнова, А. Вежбицька, Т. ван Дейк, Є. Переверзев, Є. Кожемякін. Також науковці вивчали важливу роль взаємовідносин мови та ідеології (див. праці таких вчених, як О. Алтунян, В. Герасимов, М. Ільїн, В. Дем'янков, В. Петренко, Е. Буш, Д. Таннен, Дж. Мейєр, Д. Браун). Дискурс політики з точки зору лексико-семантичних та синтактико-стилістичних особливостей досліджували українські вчені Г. Жуковець, О. Зернецька, Н. Кондратенко, Л. Нагорна, К. Серажим, О. Фоменко.

Актуальність дисертаційної праці визначається спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на пошук універсальних мовних засобів для інтерпретації текстового матеріалу сучасного політикуму, орієнтацією мовознавчих студій на комплексне та системне вивчення політичних комунікацій різноструктурних мов, а також інтересом до дослідження прагматико-функціональних характеристик мовних явищ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження пов'язане з науковою темою факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка “Вивчення структурно-контентивної еволюції та чинників функціонування германських, романських та класичних мов” (номер державної реєстрації 0108U006466). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка 26 березня 2008 року (протокол № 22/3) та уточнено на засіданні Вченої ради факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка 1 липня 2009 року (протокол № 1/7).

Метою дисертаційної роботи є виявлення лексико-семантичних та синтактико-стилістичних типологічних особливостей сучасного українського й американського політичного дискурсу, що зумовлює вирішення таких **завдань**:

- структурувати дефініції термінів *політичний дискурс, політична мова і політична комунікація*;
- порівняти традиції дослідження політичного дискурсу США й України;
- продемонструвати спільні та відмінні риси у ціннісній орієнтації політичних комунікацій двох держав;
- відстежити ізоморфні й аломорфні риси в семантичних просторах американського та українського політичного дискурсу з точки зору когнітивної теорії прототипів, сформувані лексико-семантичні кола з ключовими репрезентантами у промовах сучасного політикуму;

- порівняти вплив головних принципів гумору на використання політиками двох країн алузії та іронії;
- з'ясувати гендерні особливості політичних комунікацій США та України.

Об'єкт дослідження – прагматико-функціональні особливості політичного дискурсу США й України ХХІ століття, а його **предмет** – лексико-семантичні та синтактико-стилістичні характеристики.

Матеріалом дослідження слугували електронні тексти промов сучасних політичних діячів України та Сполучених Штатів Америки (всього близько 10 000 стор.), політологічні та політичні словники, матеріали української й американської преси й Інтернет-видань (*Українська Правда, УНІАН, Урядовий портал, Дзеркало тижня, Сьогодні.ua, Time Magazine, The Washington Post, Fox News, America.gov, CBS News, The Huffington Post*), аудіо- та відеозаписи звернень політиків та їхніх промов на політичних ток-шоу, а також участь у президентських дебатах (близько 42 годин).

Теоретико-методологічну основу роботи становлять базові положення теорії мови (Е. Бенвеніст), лінгвістики тексту (Т. ван Дейк), дискурсології (М. Фуко, Т. ван Дейк), когнітивної лінгвістики (А. Баранов). Під час аналізу політичного дискурсу та його прагматико-функціональних характеристик ми, передусім, орієнтувалися на положення теорії мови та типології (Е. Бенвеніст), когнітивної семантики (Р. Помірко, А. Вежбицька, К. Серажим, Дж. Мейєр, Д. Таннен), етнополітології (Л. П. Нагорна) й соціолінгвістики (Н. Шумарова).

Гіпотеза дослідження: лексико-семантичний та синтактико-стилістичний простори політичного дискурсу США й України мають спільні та відмінні риси, залежно від характеру адресантно-адресатних відносин між реципієнтом і мовцем, ціннісної орієнтації політичних промов, ролі гумору, алузії, метафори, а також гендерної представленості політикуму в центральних органах законодавчої та виконавчої влади.

Для досягнення визначеної мети та розв'язання сформульованих завдань було застосовано комплекс **методів** дослідження. Базовими в роботі є *порівняльно-історичний* метод, за допомогою якого відстежувалися традиції вивчення політичного дискурсу США й України, а також формування політичних глосаріїв обох країн, та *зіставний* метод, який використовувався для порівняння дефініційних конструкцій, функцій і мовленнєвих структур сучасних американської й української політичних комунікацій. *Лексико-семантичний* і *синтактико-стилістичний* методи були застосовані з метою виявлення дивергентно-конвергентних ознак у мовленні політиків, метод *контекстуального аналізу* – для відстеження лексичних домінант згідно з когнітивною теорією прототипів. *Метод опозицій* дозволив дослідити гендерні відмінності у сучасних політичних комунікаціях, а *deskриптивний* – забезпечив комплексний підхід до дослідження динаміки гумору.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше:

- демонструються спільні та відмінні риси у вживанні мовленнєвих “штампів” носіями англійської та української мов, що представляються у вигляді семантичних кіл та прототипів;
- здійснюється зіставний аналіз ключових принципів гумору в повідомленнях політиків США та України й описуються ізоморфні та аломорфні ознаки його реалізації на прикладі використання алюзії, іронії, метафори;
- виокремлюються дивергентно-конвергентні ознаки сучасного гендерно “маркованого” політичного дискурсу та відстежуються еволюційні зміни в сучасних політичних комунікаціях двох держав.

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що його результати поглиблюють теоретичні положення про категоризацію ціннісних концептів, когнітивну роль гумору та гендерну “маркованість” політичних промов, що є певним внеском у розвиток теоретичних положень лінгвопрагматики, соціолінгвістики, теорії комунікації.

Практичне значення проведеного дослідження зумовлюється можливістю використання його результатів у викладанні типологічного мовознавства (розділи *Полісемія, Розвиток значення слова, Метафора і метонімія*), у курсах лексикології (розділи *Неологізми, Запозичення, Евфемізми*) і стилістики (*Стилістичні шари лексики, Тропи, Термінологія*) англійської та української мов, спецкурсів з теорії комунікації, дискурсу, риторики, інтерпретації тексту, подальших типологічних дослідженнях різних видів дискурсу України й США. Опрацьований емпіричний матеріал можна використати для укладання політологічних довідників і словників.

На захист виносяться такі положення:

1. Концепти *політична комунікація, політичний дискурс* та *політична мова* часто вживаються науковцями як синонімічні. Вважаємо, що *політична комунікація* – це процес обміну інформацією між політиками, політичними партіями, громадськими організаціями, електоратом і населенням, що здійснюється, передусім, за участю ЗМІ. *Політичний дискурс* є комунікативною актуалізацією тексту між політичним суб’єктом і політичним об’єктом. А двозначний термін *політична мова*, на нашу думку, слід замінити вужчим поняттям *політичне мовлення*, що охоплює особливості вживання вербальних структур конкретною особистістю.

2. З розвитком комунікаційних технологій зникає чітка межа між термінологічною та нетермінологічною лексикою. У політичному дискурсі цей процес відбувається динамічно: шляхом образного розширення семантичної структури, деспеціалізації термінів і виникненням новотворів.

3. Політичний дискурс поділяється на усний (інтерв’ю, промови, офіційні заяви) та писемний (тексти, оприлюднені через ЗМІ, агітаційні листівки, буклети, іміджеві тексти, поштове листування, політична карикатура). Карикатура як писемний жанр політичного дискурсу стала предметом прискіпливої уваги лінгвістів, оскільки для інтенсифікації її змісту автори використовують вербальні засоби.

4. Ціннісна орієнтація відрізняє політичний від інших видів дискурсу. Оцінні концепти в американській та українській політичних комунікаціях формують основне поле конфлікту між опонентами. З огляду на це, евалюативно забарвлені концепти було поділено на *загальнодержавні*, *загальнолюдські* й *антицінності* та категоризовано у семантичні кола із ключовими репрезентантами – *прототипами*. До лексем, які займають місце прототипів у ключових семантичних колах, належать, зокрема: *єдність/сotton*, *свобода/freedom*, *Господь Бог/God*, *зміна/change*, *war*, *terror* і *загроза*.

5. Найпоширенішим стилістичним тропом у середовищі американського та українського політикуму є іронія. Важливу роль у політичних повідомленнях відіграє також алюзія, влучне використання якої свідчить про високі інтелектуальні здібності адресанта. Головними принципами виникнення політичного гумору є *втіха*, *абсурд*, *перевага*.

6. Гендерна “маркованість” американського й українського політичного дискурсу є латентною. Виокремивши особливості мовлення чоловіків-політиків, вбачаємо “стирання” чіткої межі між суто “жіночим” та “чоловічим” політичним дискурсом, оскільки мовлення чоловіків також вражає метафоричністю, алюзивністю, евфемізацією.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження були викладені на міжнародних науково-практичних конференціях “Сучасні напрями теоретичних та прикладних лінгвістичних досліджень” (Тернопіль, 2008), “Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід” (Тернопіль, 2009), “Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів” (Тернопіль, 2009), “Наука в інформаційному просторі” (Дніпропетровськ, 2009), “Філологія і освітній процес: 21 століття” (Одеса, 2010), Всеукраїнській науковій конференції “Зміст професійної підготовки учителя іноземної мови у контексті Болонського процесу” (Дрогобич, 2009), Міжнародній конференції TESOL-Ukraine (Рівне, 2010).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладено у 12 публікаціях автора, з них 4 – у фахових виданнях, затверджених ВАК України. Усі публікації є одноосібними.

Положення дисертації обговорювалися на спільних засіданнях кафедр англійської й французької філології та кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені І.Франка (2008, 2009, 2010), на засіданні кафедри іноземних мов для зовнішньоекономічної діяльності Тернопільського національного економічного університету (2009, 2010).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, додатку, списку використаної літератури та списку ілюстраційного матеріалу. Загальний обсяг роботи разом із бібліографією становить 183 сторінки, а обсяг її текстової частини – 160 сторінок (у тому числі 2 таблиці, 25 рисунків

та 1 додаток). Список використаної літератури містить 246 джерел, з яких 43 – список джерел ілюстраційного матеріалу.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми дослідження, актуальність проблеми, визначаються мета і завдання роботи, розкривається її наукова новизна, теоретичне та практичне значення, формулюються основні положення, що виносяться на захист, наводяться відомості про апробацію роботи, публікації, структуру дисертації.

У **першому розділі “Політичний дискурс як об’єкт наукового аналізу”** на основі вивчення праць сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як Н. Кондратенко, Г. Жуковець, О. Фоменко, Е. Борманн, Дж. Боскін, Б. Уінфілд та ін., відстежуються особливості трактування термінів *політична комунікація*, *політичний дискурс* та *політична мова*, наводиться класифікація ключових функцій політичного дискурсу різними вченими та пропонується власний варіант виокремлення його головних функціональних особливостей, здійснюється поділ жанрів політичного дискурсу на усні й писемні, детально аналізуються такі найпоширеніші з них, як промова політика та політична карикатура.

Головною функцією політичного дискурсу є *мобілізаційна*, яка відповідно породжує *маніпуляційну* та *ідеологічну*. Наслідком маніпуляційної стало виникнення функції *привернення уваги*, а ідеологічні преференції спровокували появу *корпоративної* домінанти. Мобілізаційна функція уособлює емоційний заклик адресанта до ціннісних й ідеологічних преференцій електорату та найчіткіше виражена в плакатах, лозунгах і листівках (*I want you for the U.S. army. Enlist now* (Плакат періоду Першої світової війни із зображенням дядька Сема). *Справедливість є, за неї варто боротися* (БЮТ). *Не зрадь Майдан* (“Наша Україна”). *Yes, we can* (Б. Обама). Маніпуляційна полягає у спекуляції інформацією стосовно “найболючіших” питань цільової аудиторії з метою розпалити ворожнечу між прихильниками різних політичних сил та чітко окреслити сферу свого впливу (*Women’s rights are human rights. We built a powerful coalition of African-Americans and white Americans. Це їхня Україна. Бандити сидітимуть у тюрмах*). Ідеологічна й корпоративна – це функції виокремлення ключових позицій політика чи політичної партії, що свідчать про їхню особливість (*Слово Шевченка, можливо, найбільший Божий дар* (Ю. Тимошенко). *Our Founding Fathers...faced with perils that we can scarcely imagine* (Б. Обама) (ідеологічна); *Нормальна партія нормальних людей* (Блок Литвина). *Будуємо нову країну* (Партія Регіонів). *Change We Can Believe In, The Audacity of Hope* (Б. Обама) (корпоративна). А функція привернення уваги – сигнал людській підсвідомості щодо “гучного” існування політика чи політичної сили (*Так!; опозиційний блок Не Так!; Hope*).

Політичну карикатуру вважаємо інформативною, оскільки вона дає оцінку та інколи навіть пропонує вирішення проблеми. Наприклад,

Усама бін Ладен іронічно змальований карикатуристами з атрибутами американського життя: гамбургерами, кока-колою, годинником фірми Rolex, цигарками Marlboro. Навіть його ім'я демонструє складену із двох складів лексему – USA (США) і MA. Ця карикатура є дошкульною сатирою: терорист номер один одягнений в улюблений капелюх американців та туристів з надписом *I Love NY* (Я люблю Нью-Йорк).

Натомість українські політики Леонід Кравчук та Леонід Кучма майже не зображалися на карикатурах. Такий факт вважаємо свідченням того, що політичний дискурс України почав розвиватися нещодавно. Вже Віктору Ющенкові присвячено велику кількість карикатур. Його часто зображали у вигляді супермена й Дон Кіхота. З огляду на свій проукраїнський курс політик з'являється на малюнках у ролі козака. Критика нестабільності національної валюти під час кризи також знайшла своє відображення в гумористичних картинках: наприклад, В. Ющенко зображено у ролі Тараса Бульби зі словами: “Я тебе породив, я тебе й уб'ю”. Він також б'є українську гривню жменею американських доларів. Тобто альянція є обов'язковою складовою карикатур на українських політиків.

Карикатури на Усаму бін Ладена та Віктора Ющенка

У другому розділі “Лексико-семантичні характеристики політичного дискурсу США та України” наводяться приклади термінологічної евфемізації, деспеціалізації, метафоризації мовлення політиків України та Сполучених Штатів Америки, аналізуються лексичні новотвори й іншомовні запозичення, демонструється ключова особливість політичного дискурсу США та України – оцінність. Евалюативно насичені концепти двох держав категоризуються у семантичні кола з прототипами. Пропонується мовна “ієрархія” семантичних кіл, залежно від частотності їх вживання.

Для американського та українського політичного дискурсу характерним є поповнення глосарію. Головними шляхами збагачення вокабуляріїв є вживання слів в образному значенні (*kangaroo ticket*, *presidential fever*, *рецидиви тоталітарної ідеології*, *наш ковчег – це національна ідея*), утворення нових лексем (*прихватизація*, *тимошенничество*, *to clinton* (обманювати) і запозичення (*політиканство/politiking*, *постулат/postulate*, *лобізм/lobbyism*).

Серед численних неологізмів політичного дискурсу України знаходимо також концепти *антинатівщина*, *політикум*, *кравчукка*, *кравчукізм*, *кучмовізм*, *кучмізм*, *кучмісти*, *кучмономіка*, *ЗМІшники*, *ющенківці*, *тузлитися*, *мінізація*, *новорухівець*, *підмандатний*, *українізація*, *русифікація*, *росифікація*, *зросійщення*, *бютівці*, *білосердечні*, *регіонали*, *синьо-білі*,

помаранчеві, а новотвори американської політичної комунікації включають ще й такі, як *AfPak/Af-Pak*, *axis of evil*, *Bush derangement syndrome*, *bushitis*, *bushlexia*, *bushisms*, *clintonism*, *death panel*, *Evil empire*, *freedom fries*, *hockey tom*, *mama grizzly*, *old Europe*, *outposts of tyranny*, *ownership society*.

Метафоризація посідає чільне місце в політичних промовах США та України. Коли Білл Клінтон у своїй передвиборчій програмі дав негативну оцінку опонентові Роберту Доулу (*to blow the hole in the deficit*), він мав на увазі, що той прирік на провал заплановану ідею (*to blow a hole*). Український народ запам'ятав іронічне “маємо те, що маємо” Леоніда Кравчука і “ці руки нічого не крали” Віктора Ющенка. Лідер “Нашої України” В'ячеслав Кириленко назвав сучасну політику *батрахоміомахією* (*батрахоміомахія* (з др. грец. *batrachos* – жаба, *mys* – миша, *mache* – боротьба) – старогрецька пародія на героїчний гомерівський епос). Юлія Тимошенко засідання Ради національної безпеки і оборони порівняла з подіями на *Лисій горі*, яке, згідно з легендами, є улюбленим місцем для шабашу відьом. Олег Тягнибок заявив: “Першим кроком “Свободи” до побудови нової України стане люстрація – кардинальне очищення влади”, – а українців політик назвав представниками *титульної нації*. Арсеній Яценюк сказав, що суспільство, яким дуже легко маніпулювати, – *аморфне, одноклітинне*. Лідер “Фронту змін” у своїх промовах вживає також терміни *донбасизація* й *антинатівицина*. Віктор Ющенко заявив, що українська економіка – *це, по суті, сплячий слон з унікальними можливостями, який чекає своєї модернізації, своїх реформ*. Початок боротьби з непрофесіоналізмом та корупцією митної служби він охарактеризував так: “*Медовий місяць закінчився!*”. Серед інших мовних нововведень В. Ющенка – порівняння української книги з *падчерицею*, а гідності – зі *сталлю*.

Популярним серед американських політиків є вживання у своїх передвиборчих кампаніях лексеми *deal* (*угода, згода, погодження, справа*) (*Theodore Roosevelt Square Deal*, *Franklin Roosevelt New Deal*, *Harry Truman Fair Deal*). Чимало лідерів залишили свій відбиток в історії нації за допомогою популярних чи невдалих закликів (*John F. Kennedy: New Frontier*; *Lyndon B. Johnson: Great Society, War on Poverty*; *Richard Nixon: Watergate Scandal*; *Gerald R. Ford: Unity*; *Jimmy Carter: America as good as its People*; *Ronald Reagan: Shining City on a Hill*; *George H. W. Bush: Read my lips: no new taxes*; *Bill Clinton: Bridge to Twenty-first Century*; *Al Gore: Working for America*; *George W. Bush: Compassionate Conservative*).

Вокабулярій політичного дискурсу США та України поповнився численними новотворами завдяки яскравості особистостей політичних лідерів. Біллу Клінтону було присвоєно такі прізвиська: *Boy Clinton*, *The Comeback Kid*, *A national Embarrassment*, *Teenager*, *Veto Bill*, *Motor Voter Bill*, *Mr. The Era of Big Government Is Over*. Гілларі Клінтон ще за часів президентства свого чоловіка отримала прізвисько *President Hillary*. Джордж Буш-молодший відомий за прізвиськом *W* або *dubya*, тому його неможливо було сплутати з батьком.

Прізвиська українських політиків – агресивніші та іронічніші, ніж їхніх американських колег. Леонід Кравчук відомий серед громадян, як *Макарич*, Леонід Кучма залишив після свого президентства прізвиська *Гарант*, *Ракетник* і *Рудий*. Олександр Мороз та Олександр Омельченко запам'ятались як *Сан Санічі*. Юлія Тимошенко отримала величезну кількість прізвиськ, проте найвдалішими є *Юля*, *Леді Ю*, *Газова принцеса* й саркастичне *Донжуана Д'Арк*. Пан Ахметов відомий в народі як просто *Ринат*. Віктор Ющенко за свою пристрасть до бджільництва отримав прізвисько *Пасічник*, а за проповідницькі настрої – *Месія*. Зацікавлення ЗМІ викликали особистості Леоніда Черновецького (*Льоня-космос*) та Петра Порошенка (*Шоколадний заєць*). Перший отримав дивне прізвисько завдяки своєму інтересу до космічних матерій, а другий – власній кондитерській фабриці.

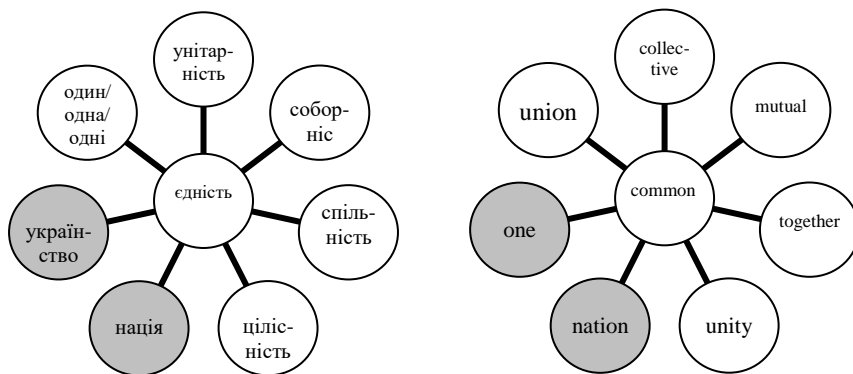
Ключовою рисою, яка відрізняє політичний від інших типів дискурсу, є його *евалюативна насиченість (оцінність)*. Всі евалюативно забарвлені концепти політичного дискурсу США й України було поділено на *загальнодержавні*, *загальнолюдські* й *антицінності* та категоризовано, згідно з теорією А.Вежбицької, у семантичні кола з ключовими репрезентантами (*прототипами*). До лексем, які займають місце прототипів у ключових семантичних колах, належать, зокрема: *common/єдність*, *свобода/freedom*, *Господь Бог/God*, *зміна/change*, *мир/peace*, *віра/faith*, *патріотизм/patriotism* (у дискурсі України та США), *war*, *terror* (лише в дискурсі США) і *загроза* (в дискурсі України).

Усім без винятку політичним діячам США та України властиво забарвлювати свої промови патріотичними настроями з ціллю об'єднати народ. Тема *єдності нації*, яку ми відносимо до *загальнодержавних цінностей*, є ключовою в їх переліку. Семантичне коло *спільність–унітарність–цілісність–соборність* замикається навколо головного репрезентанту *єдність*. Американські лідери також прагнуть об'єднати своїх громадян, а саме представників різних релігійних конфесій та “червоні” й “блакитні” штати навколо спільної мети. Семантичне коло *collective–together–mutual–unity* об'єднане прототипом *common*.

Проте існують випадки, в яких до семантичного кола приєднуються метафорично забарвлені елементи, що можуть бути його членами лише в конкретній ситуації та лише з конкретною конотацією, наданою мовцем. Наприклад, Віктор Ющенко ототожнює концепт *нація* із єдністю й соборністю, розширюючи семантичне коло компонентом, який, на перший погляд, цьому колу неpritанний (*Це – ми. Здатні стати нацією*). Ще одним “ситуативним” елементом в політичних промовах В. Ющенка є лексеми *один/одна/одні*, які мають значення *єдиний/єдина/єдині* (*Є Україна – одна. Один Київ. Один народ*). З метою наголосити на важливості національної єдності політик також часто використовує термін *українство* як підсилюючий лексико-семантичний маркер у своїх промовах (*об'єднання всього світового українства, життя нашого українства*).

У свою чергу, американські політики розширюють семантичне коло з прототипом *common* за допомогою ситуативно “завуальованого” компонента *one*. *One* вживається американськими політиками у значенні *єдиний*, *-a*, *-e*, тому й претендує на місце у цьому семантичному колі (Б. Обама: *Together. As one nation. As one people; Out of many – one*).

Не хехтують політики й використанням *метафор*. Щоправда, кожній нації притаманна власна система асоціацій з цінностями народу. Наприклад, для українців символом єдності завжди була *родина*. Тому українські лідери дуже часто звертаються до цієї лексеми, порівнюючи власний народ із однією великою сім’єю: *Ми – одна, велика українська родина* (В. Ющенко).

Семантичні кола з прототипами “єдність” та “common”

□ – константні компоненти

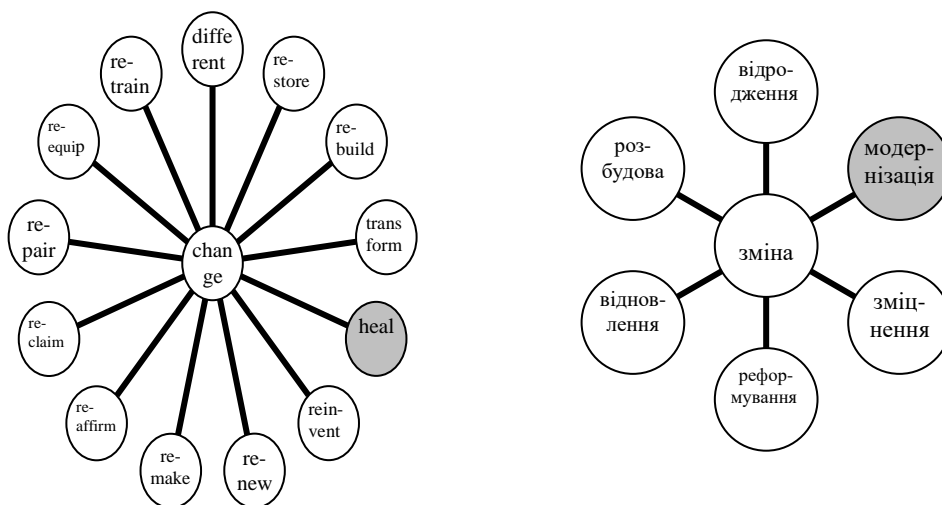
■ – ситуативні компоненти

Перше місце серед переліку концептів, які відносимо до загальнолюдських цінностей, належить семантичним колам з прототипами *зміна/change*. Значно збагатив це семантичне коло Барак Обама, оскільки головним слоганом його президентської кампанії було гасло *Change You Can Believe In*.

Під час виборів політики переконують електорат у *змінах/changes*. Майже всі репрезентанти цього семантичного кола утворені префіксальним шляхом: *transform, rebuild, remake, renew, reinvent, відродження, розбудова, зміцнення, реформування, відновлення* (В. Обама: *This is a season of renewal and reinvention*, G. W. Bush: *Our nation must renew the hopes*, Dick Cheney: *We can restore the ideals of honesty and honor*, John Mc Cain: *We’re going to recover the people’s trust*). Віктор Ющенко, форсуючи новий курс та народження іншої держави, вживає у своїх промовах й морфологічно споріднені лексеми (*відродження, відроджується*): *Нація відроджується*.

“Ситуативними” компонентами, що доповнюють семантичне коло в конкретному випадку, є дієслова *to heal* (*зцілювати, виліковувати*) та *repair* (*лагодити, ремонтувати*), які використовуються політиками у значенні “змінити на краще” (В. Обама: *The real journey - to heal a nation and repair the world – will have truly begun*). Поповнюють це семантичне коло й такі компоненти, як *retrain, re-equip: Now is the time to put a new foundation for growth in place – to rebuild our economy, to retrain our workforce, and re-equip the American people* (Б. Обама).

“Ситуативним” компонентом цього семантичного кола в українській мові вважаємо лексему *модернізація*, яка має значення *вдосконалювати, змінювати (модернізується обладнання, підвищується соціальний рівень медиків)*.

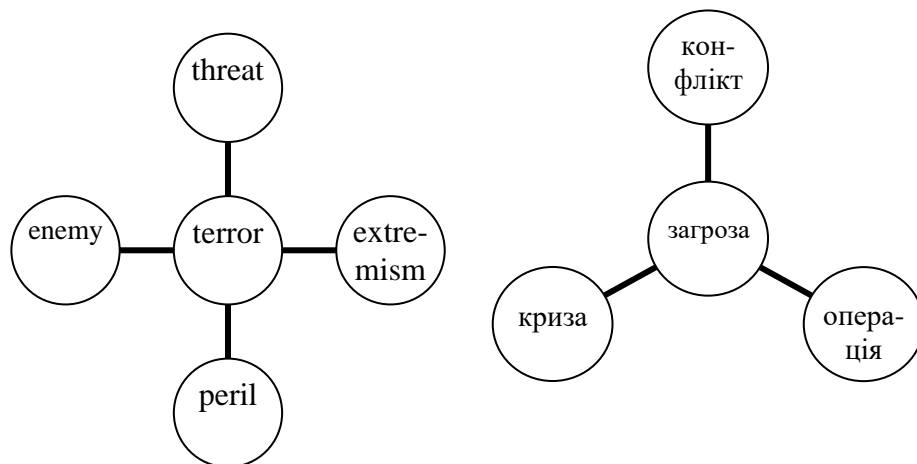
Семантичні кола з прототипами “change” та “зміна”

□ – константні компоненти

■ – ситуативні компоненти

Перше місце на ієрархічній мапі *антицінностей* Сполучених Штатів Америки посідає прототип *terror* (В. Obama: *We must defeat terror*, G. W. Bush: *Any government that chooses to be an ally of terror has also chosen to be an enemy of civilization*) та семантичне коло *threat – extremism – peril – enemy*. Адже головним завданням американської влади є захист своїх громадян від терористичних атак з боку агресивно налаштованих противників зовнішньої політики США. Саме тому це семантичне коло є типовим для мовлення американських політиків, але відсутнє в політичному дискурсі України.

Щодо особливостей використання *антицінностей* українськими політиками, то найяскравішим прикладом є семантичне коло *конфлікт–криза–операція* з прототипом *загроза* (*Наша найбільша загроза – роздріблення українства*).

Семантичні кола з прототипами “terror” та “загроза”

Частотність вживання політиками прототипів семантичних кіл:

Прототипи	Українські політики	Американські політики
<i>Єдність/ common</i>	112	109
<i>Зміна/ change</i>	98	145
<i>Свобода/ freedom</i>	102	94
<i>Господь Бог/ God</i>	87	81
<i>Віра/ faith</i>	92	77
<i>Мир/ peace</i>	65	79
<i>Патріотизм/ patriotism</i>	55	61
<i>Terror</i>	0	98
<i>War</i>	0	115
<i>Загроза</i>	74	10

У третьому розділі “Синтактико-стилістичні особливості сучасного політичного дискурсу” відстежується виняткова роль когнітивного гумору в політичних промовах та його вплив на формування різних преференцій електорату США й України, відзначаються відмінності гумористично забарвлених повідомлень українського та американського політикуму, наводяться приклади найвлучніших політичних жартів, які класифіковано згідно з трьома принципами виникнення гумору (втіхою, абсурдом, перевагою), а також аналізується й демонструється мовна “маркованість” промов жінок-політиків США та України на предмет присутності у них алюзії, гумору, метафори, метонімії.

Ми проаналізували промови українських та американських політиків щодо використання гумору, згідно з теорією Дж. Мейєра про три принципи його виникнення (*втіху, абсурд й перевагу*).

Принцип втіхи. Оскільки гумор є результатом вивільнення енергії, мовці часто використовують *втіху* на початку повідомлення, щоб зменшити напруження серед аудиторії вже з перших хвилин виступу. Принцип втіхи не користується популярністю серед українських політиків. Так, В. Ющенко дуже рідко вживав гумор з метою налагодити відносини з аудиторією під час передвиборчої кампанії 2004 року: “*Мене тут попросили представити деяких панів, бо якщо я їх не представляю, то мене знімуть з трибуни*”.

Натомість, для Б. Обама принцип втіхи є чи не найуспішнішим засобом для здобуття прихильності громадян. Під час однієї з офіційних зустрічей через несправність телевізійного суфлера він змушений був кілька разів розпочинати свою промову, проте робив це з самоіронією. Фраза *to speak off the cuff (говорити з бухти-баряхти)*, жарт стосовно десятого дня святкування перших ста днів президентства (*10-day anniversary of my first 100 days*) відіграли важливу роль в об’єднанні мовця з аудиторією.

Американський президент використовує іронію як відповідь на критику своїх опонентів, таким чином мінімізуючи ефект некоректних висловлень з їхнього боку. Оскільки Мішель Обама часто порушувала етикет своїми сукнями без рукавів, критика ЗМІ не оминула цього факту. З ціллю

обеззброїти мас-медіа, президент Б. Обама за допомогою іронічного повідомлення дав зрозуміти, що перша леді має унікальне право порушити загальнозстановлені правила: *“No matter which party you belong to we can all agree that Michelle has the right to bare arms”*. *To have the right to bare arms* дослівно означає “мати право оголити руки”. Проте президент США натякнув на образне значення цього вислову – “мати право на володіння зброєю”. Адже вже певний час тривають суперечки двох ключових партій Сполучених Штатів Америки стосовно цієї проблеми.

Принцип абсурду полягає в тому, що аудиторія сміється над тим, що вважає незвичним та непередбачуваним. Так, Б. Обама не оминає можливості покритикувати діяльність попередника, яку трактує як спадок численних проблем (*I knew I had to come – just one more problem that I've inherited from George W. Bush*). Він вражає метафоричністю мовлення, характеризуючи ситуацію в країні як “безлад” (*mess*), а своє першочергове завдання – як “прибирання” (*mopping*). Політик закликає всіх не стояти осторонь, а допомогти “прибирати” (*clean up*).

Щодо особливостей гумору Віктора Ющенка, то у 70 % випадків він використовує усталені словосполучення з негативною конотацією (*Я хотів би сказати, мій шановний опоненте! Ви ще не бачили смаленого вовка у своєму уряді*), щоб натякнути на недосвідченість, брак життєвих випробувань опозиційного кандидата. Алюзія посідає чільне місце в його промовах. Анекдот як натяк на бездіяльність чинного керівництва держави Віктор Ющенко використав у своєму заключному слові під час дебатів 2004 року. Він сказав, що *сліпий командир* та *штурман* – це тогочасна влада, яка погано керує державою, а Україну порівняв з *літаком*, що ось-ось *вріжеться в бетонну стіну*. В. Ющенко стверджує, що лише український народ спроможний змінити *сліпих командирів*. Не називаючи імен, лише використавши алюзію, мовець упевнений, що глядачі зрозуміли його “прозорий” натяк. Віктор Ющенко любить довгі інформаційно складні “спічі”, які завершуються єдино правильним, на його думку, спонуканням і заохоченням до дії (*Давайте не чекати, коли ми вріжемося в цю стіну. Давайте міняти “сліпих” командирів*).

Принцип переваги демонструє впевненість мовця у своїй “вищості” над опонентом, що проявляється у влучному використанні ним гумору. Згідно з теорією переваги, гумор виникає як наслідок відчуття власного тріумфу. Саме так Барак Обама створив алюзію власної всемогутності, перефразувавши біблійне висловлення на гумористичний лад: *“Finally, I believe that my next hundred days will be so successful I will be able to complete them in 72 days. And on the 73rd day, I will rest”*. Президент США іронічно зазначає серед своїх негативних і позитивних якостей лише чесноти: *“If I had to name my greatest strength, I guess it would be my humility. Greatest weakness, it's possible that I'm a little too awesome”*. Підсилюючий мовний маркер *too* натякає на надмірний позитивізм глави держави (*humility* – скромність, *awesome* – надзвичайний).

Барак Обама часто натякав на свою схожість із суперменом у власних жартах: *“I was born on Krypton and sent here by my father Jorel to save the planet Earth”*. Повчальна манера, властива Віктору Ющенкові у веденні полеміки під час передвиборчої кампанії 2004 року, сприяла його ототожненню з образом рятівника-визволителя. Він також використовував релігійне привітання *“Слава Ісусу Христу!”* для подальшого закріплення цієї ідеї серед потенційного електорату. Важливо, що В. Ющенку майже невластива самоіронія. Він належить до політиків, гумор яких є джерелом інформації, а не формою власного самоутвердження в очах громадян.

Так, згідно з кількісними даними, преференції політиків двох країн щодо застосування принципів виникнення гумору дещо відрізняються. Було виявлено, що американські політики використали принцип втіхи у 228 випадках, а українські – лише у 22. Принцип абсурду є популярнішим прийомом політикуму України (301 випадок), аніж їхніх колег із Сполучених Штатів Америки (243 випадки). Натомість продемонструвати перевагу над опонентами прагнуть як американські, так і українські політики (відповідно 201 та 192 випадки).

Гендерна “маркованість” властива як американському, так і українському політичному дискурсу. Мовлення жінок часто є експресивним, емоційним, не завжди послідовним. Жінки частіше вдаються до зменшувальних суфіксів, використовують у мовленні пестливі номінації, метонімію, метафори, алюзію, вживають вставні слова та вибачаються, на відміну від чоловіків. Велика кількість зменшувальних суфіксів у лексемах свідчить про бажання жінок-політиків бути ближчими до аудиторії (Ю. Тимошенко: *“...в будь-якому містечку, в цих маленьких музичних історіях”*, С. Rice: *“George W. Bush would have liked Granddaddy Rice”*). Американським жінкам-політкам також властива “надтолерантність”, що інколи межує з почуттям меншовартості. Наприклад, держсекретар США Г. Клінтон використовує конструкції *If I can, I’m humbled* у своїх промовах: (Н. Clinton: *“So let me, if I can, just emphasize a few points”*, *“I am honored and humbled to call President Mandela my friend”*). Для М. Олбрайт характерним було вживання евфемізмів з ціллю “пом’якшити” суть висловленого: *“And watching the Yugoslav people toss Milosevic out on his ear”* (*toss out of one’s ear* – силоміць примусити когось залишити посаду).

Проте лексична наповненість промов представниць сучасного політикуму все частіше нагадує комунікативну модель “чоловічого” спілкування. Українська політика ХХІ століття є експресивною. Однією з найагресивніших українських жінок-політиків є Інна Богословська (*Сделаю все, чтобы не наступило “тимошенничество”*). Політик навіть створює російський термін *тимошенничество*, який недвозначно натякає на обманні дії экс-прем’єр-міністра України (*мошенничество* – з рос. мови *грабування чужого майна*).

Сара Пейлін, губернатор Аляски, дивувала гумористично забарвленою риторикою: *“What’s the difference between a pitbull and a hockey mom? Lipstick”* (*hockey mom* – прізвисько С. Пейлін). Жінку-політика критикував

демократ Б. Обама: *"You can put lipstick on a pig. It's still a pig"*. Цими словами він показав своє скептичне ставлення до сумнівного місця та досягнень губернатора Аляски в американській політиці.

Уже після перемоги Б. Обама в президентській кампанії у лютому 2010 року Сара Пейлін знайшла можливість пожартувати з нього. Під час виступу на *"Tea Party convention"* вона запитала в аудиторії: *"How's that hopey-changey stuff workin' out for ya?"*. *Hope* та *change* були ключовими вербальними репрезентантами у передвиборчій кампанії чинного глави держави. Насміхання С. Пейлін з розмовної манери свого опонента висловлюватися демонструє невизначена форма *hopey-changey*, що натякає на його пустослів'я. Використання розмовного *ya* замість *you*, упущення закінчення *-g* у *workin'* мають на меті продемонструвати нехарактерний для президента тип спілкування. Окрім цього, вона трактує мовлення Б. Обама як демагогію (*the roar of the crowd, the stadium lights go out, Greek columns*).

Г. Клінтон теж висміювала *"красномовство"* тоді ще свого опонента Б. Обама і критикувала його за надання буденним висловленням глобального значення (*The sky will open, the light will come down, celestial choirs will be singing*).

Юлія Тимошенко насміхалася зі своїх колег-чоловіків та їхньої фортуни чи радше її відсутності: *"Два "везучі" політики прийшли на вирішальний матч і передали свою фартову ауру цілій українській збірній"*.

У свою чергу, В. Ющенко іронізував з приводу дій Ю. Тимошенко: *"Чи виграємо ми, – не вона, біла з косою, я маю на увазі смерть, – а виграє українська нація, виграє український люд, виграє наша ідея"*. Біла з косою – словосполучення, якщо не взяте у конкретному контексті, означає "смерть". Проте в українській політиці коса та світлий колір волосся стали невід'ємною частиною іміджу Прем'єр-міністра. Тому й не дивно, що реакція залу була неоднозначною.

Особливий гумор властивий экс-держсекретарю Сполучених Штатів Америки М. Олбрайт. У своїй прощальній промові з приводу завершення державної служби жінка-політик стверджувала, що змушена буде відновлювати навички керування автомобілем та планування власного дня: *"I will have to relearn how to drive, place phone calls and plan my own day"*. Вона іронізувала, що була визнана однією з двадцяти п'яти найбільш інтригуючих осіб, поряд із клонованою вівцею (*A magazine honored me as one of the world's 25 most intriguing people – alongside a cloned sheep*). Сміялася М. Олбрайт і з приводу власної "досвідченості" (*I am more mature*), оскільки, на відміну від своїх попередників, вона розуміла, що має попереду ще чотири тисячі двісті п'ятдесят дві хвилини: *"Some officials hate to leave, but I am more mature than that. Besides, I still have 4,252 minutes to go"*.

Цікавою завдяки алюзії є фраза Ірини Фаріон. Звернувшись до опонента у дебатах Олесея Бузини, вона сказала: *"Я вже поставила два запитання. Більше ніяких запитань ставити об'єктові не буду"*. Об'єкт – це "щось, що існує в реальному житті, та щось, що можна осягнути оком". У такий спосіб І. Фаріон продемонструвала своє ставлення до опонента.

Г. Клінтон якось заявила, що Сполучені Штати Америки зможуть співпрацювати і з Україною, і з Росією (*walk and chew gum*). Жінка-політик, що часто протиставлялась своєму чоловікові, сорок другому президенту США Біллу Клінтону, змушена реагувати на підступні запитання дотепними відповідями: “*In my White House, we will know who wears the pantsuits*”. *The pantsuits* – жіночий брючний костюм, що, як правило, присутній в гардеробі ділових жінок. Таким чином, Гілларі Клінтон недвозначно дала зрозуміти, що в її Білому домі (*my White House*) буде відомо, хто носитиме жіночий брючний костюм.

ВИСНОВКИ

Історичний фактор відіграв ключову роль у формуванні політичного дискурсу США та України. Саме різниця ідеологій, що сформувалися у процесі історичного розвитку обох держав, визначила головні відмінності між українською й американською політичними комунікаціями. Американська політична культура є яскраво вираженою усномовною, оскільки навіть в освіті США ораторське мистецтво займає важливе місце. Усна ж традиція політичного дискурсу України знаходиться в “зародковому” стані. Політичний процес СРСР залишив відбиток на українській культурі. Мова йде про письмову політичну спадщину. Ораторське мистецтво було витіснене зі шкільних та університетських програм, а дебати були невідомим джерелом політичного ораторства в СРСР і згодом у незалежній Україні.

Використання мовних дихотомій *я/ви, ми/вони (I/you, we/they)* є поширеним серед політикуму США й України. Американцям також властиво застосовувати прямі мовленнєві акти, алюзію, ресемантизацію та лексикалізацію. Промови ж сучасних українських політиків характеризуються агресією мовних повідомлень, що виражається за допомогою використання вигаданих міфів про опонентів, негативно забарвленої алюзії, метафори, англіцизмів. Вокабулярій політичного дискурсу США й України поповнився численними новотворами, завдяки яскравості особистостей політичних лідерів.

Головними функціями політичного дискурсу вважаємо мобілізаційну, маніпуляційну, ідеологічну, корпоративну та функцію привернення уваги до тексту чи зображення. Мобілізаційна функція – це емоційний заклик адресанта до ціннісних й ідеологічних преференцій електорату. Вона найчіткіше виражена у плакатах, лозунгах, листівках. Маніпуляційна полягає у спекуляції інформацією стосовно нагальних суспільних проблем з метою розпалити ворожнечу між політичними опонентами. Ідеологічна та корпоративна – це функції виокремлення ключових позицій політика чи партії з метою продемонструвати власну особливість. Функція привернення уваги має на меті, якщо не прихилити реципієнта на бік політика, то хоча б заявити про його існування яскравим зображенням чи слоганом.

Для американського та українського політичного дискурсу характерним є поповнення глосарію. Головними шляхами його збагачення є

вживання слів в образному значенні, виникнення новотворів, запозичення та деспеціалізація вже існуючих термінів.

Типологічний аналіз промов сучасних політиків США та України надав можливість простежити спільні та відмінні риси їхньої ціннісної орієнтації. Евалюативно забарвлені концепти було поділено на *загальнодержавні*, *загальнолюдські* й *антицінності* та категоризовано, згідно з теорією А. Вежбицької, у семантичні кола з *прототипами*. До найпопулярніших лексем, що займають місце прототипів у семантичних колах, належать: *common/єдність*, *свобода/freedom*, *Господь Бог/God*, *зміна/change*, *war*, *terror* і *загроза*.

Прототипи *common/єдність* та *зміна/change* посідають перше місце за частотністю вживання у політичних промовах двох держав. Натомість реалії американського суспільства посприяли поширенню лексем *war* та *terror* серед політикуму Сполучених Штатів Америки. Антицінності *війна* та *терор* українські політики використовують okazіонально і лише у вигляді метафор. “Завуальована” лексема *загроза*, хоча й належить до антицінностей, має позитивнішу конотацію, аніж американські *war* та *terror*.

Іронія та алюзія – найпоширеніші стилістичні тропи серед американського та українського політикуму. На початку ХХІ століття великої популярності набула політична карикатура.

Гумор має подвійну природу. Промови українських та американських політиків охарактеризовано згідно з теорією Дж. Мейєра про *три принципи виникнення гумору* (*втіху*, *абсурд* й *перевагу*). Найпопулярнішим у середовищі політикуму двох держав є використання принципу абсурду, іронічної вербальної агресії політичних опонентів. Принцип втіхи, налаштування аудиторії на позитивне сприйняття політичного повідомлення, – популярний прийом мовців Сполучених Штатів Америки, передусім, Б. Обама. Принцип переваги, відкрите демонстрування “вищості” одного політика над “меншовартістю” іншого, використовується і в американському, і в українському політичному дискурсі.

Незважаючи на те, що мовленню представниць слабкої статі властива експресивність та непослідовність, їхній сучасний політичний дискурс тяжіє до “маскулінності”, яка є характерною особливістю політичного процесу й виражається за допомогою прямих мовленнєвих актів. Вербальна агресія, нетолерантне перебивання співрозмовниками один одного, негативна “маркованість” мовної атаки виражені однаково в промовах політикуму обох статей двох держав. Проте використанням евфемізмів, метафор та алюзії, які раніше вважалися суто “жіночими” стилістичними тропами, характеризуються промови й чоловіків-політиків.

Основні положення дисертації висвітлено у таких публікаціях:

1. Бутова І. Політичний дискурс як об’єкт лінгвістичних досліджень / І. Бутова // Вісник Львів. ун-ту. Серія: Іноземні мови. – Львів, 2009. – Вип. 16. – С. 232–238.

2. Бутова І. С. Політичний дискурс США та України в історично-типологічному аспекті / І. С. Бутова // Сучасні дослідження з іноземної філології. – Ужгород, 2009. – Вип. 7. – С. 35–41.

3. Бутова І. С. Роль алюзії в гуморі Барака Обама та Віктора Ющенко / І. С. Бутова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К., 2009. – Вип. 16. – С. 72–83.

4. Бутова І. С. Креативність та евалюативна насиченість політичного дискурсу ХХІ століття (на матеріалі англійської та української мов) / І. С. Бутова // Мандрівець : Всеукр. наук. журнал. – Тернопіль, 2010. – Вип. 5 (89). – С. 66–69.

5. Бутова І. С. Політичний дискурс: полеміка навколо концепту / І. С. Бутова // Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 22–24 жовтня 2008 р.) / Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2008. – С. 488–490.

6. Бутова І. С. Шляхи встановлення особистісного зв'язку між мовцем та аудиторією (на матеріалі політичного дискурсу США та України) / І. С. Бутова // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали II міжнар. конф. молодих учених і студ. (Тернопіль, 26–27 березня 2009 р.) / Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2009. – С. 683–684.

7. Бутова І. С. Роль мовних засобів у мобілізації електорату / І. С. Бутова // Зміст професійної підготовки учителя іноземної мови у контексті Болонського процесу : матеріали Всеукр. наук. конф. (Дрогобич, 28–29 квітня 2009 р.) / Дрогобицький нац. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2009. – С. 211–220.

8. Бутова І. С. Гумор як невід'ємний компонент у промовах американських та українських президентів / І. С. Бутова // Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів : матеріали II міжнар. конф. молодих учених і студ. (Тернопіль, 22–23 жовтня 2009 р.) / Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2009. – С. 267–269.

9. Бутова І. С. Ціннісна орієнтація політичного дискурсу ХХІ століття (на матеріалі інаугураційних промов Барака Обама та Віктора Ющенко) / І. С. Бутова // Наука в інформаційному просторі : матеріали V наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 30–31 жовтня 2009 р.) : в 6 т. – Дніпропетровськ, 2009. – Т. 4. – С. 9–11.

10. Бутова І. С. Прізвиська як засіб поповнення політичного глосарію США та України / І. С. Бутова // Філологія і освітній процес: 21 століття : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 30 вересня – 2 жовтня 2010 р.) / Одеський нац. ун-т ім. Мечникова. – Одеса, 2010. – С. 103–104.

11. Butova I. Implementation of women's "masculinity" in political slogans of female politicians (based on Hillary Clinton's presidential campaign 2008 material) / Iryna Butova // American studies journal. – Chernivtsi, 2010. – N 1. – P. 11–14.

12. Butova I. Political cartoons: linguistic aspect (on the basis of political cartoons of American and Ukrainian presidents) [Електронний ресурс] / Iryna

Butova // English Learning in the Context of the Long-life Education : XV TESOL-Ukraine International conference / Rivne State University of the Humanities. – Rivne, 2010. – 1 elect. opt. disk (CD-ROM). – Режим доступу : <http://www/tmp/13.htm>.

АНОТАЦІЯ

Бутова І. С. Прагматико-функціональні особливості політичного дискурсу США та України XXI століття. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2011.

У дисертації здійснено порівняння сучасного політичного дискурсу США й України в лексико-семантичному, типологічному та когнітивному аспектах. Виявлено дивергентно-конвергентні ознаки ціннісної орієнтації політичних комунікацій обох країн, продемонстровано подібність у вербалізації гендерної “маркованості” політичних висловлень, відстежено шляхи еволюції політичних вокабуляріїв двох держав, а також роль альянсів й метафори у збагаченні політичного дискурсу Сполучених Штатів Америки та України. Визначено головні принципи виникнення політичного гумору та продемонстровано його подвійну природу, запропоновано комплексний підхід до аналізу іронічних повідомлень політиків. Окреслено жанрову структуру політичного дискурсу Сполучених Штатів Америки та України й виокремлено її головні функції в сучасній комунікації. Виділено ключові прототиби та їхні основні семантичні кола в політичних промовах.

Ключові слова: політичний дискурс, політична комунікація, ціннісна орієнтація, альянс, принципи гумору, гендерна “маркованість”.

АННОТАЦИЯ

Бутова И. С. Прагматическо-функциональные особенности политического дискурса США и Украины XXI века. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.17 – сравнительно-историческое и типологическое языкознание. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2011.

В диссертации осуществлено сравнение современного политического дискурса США и Украины в лексико-семантическом, типологическом и когнитивном аспектах. Обнаружены дивергентно-конвергентные черты ценностной ориентации политических коммуникаций двух стран, продемонстрировано сходство в вербализации гендерной “маркированности” политических высказываний, отслежены особенности эволюции политического вокабуляра двух стран, а также роль аллюзии и метафоры в обогащении политического дискурса Соединенных Штатов Америки и Украины. Определены главные принципы возникновения политического юмора и продемонстрирована его двойственная природа, предложен

комплексный подход к анализу иронических высказываний политиков. Очерчена жанровая структура политического дискурса США и Украины и выделены ее ключевые функции в современной коммуникации. Обнаружены прототипы и их семантические круги в политических речах.

Ключевые слова: политический дискурс, политическая коммуникация, ценностная ориентация, аллюзия, принципы юмора, гендерная “маркированность”.

SUMMARY

Butova I. S. Pragmatic and Functional Peculiarities of the Twenty-First Century American and Ukrainian Political Discourse. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, speciality 10.02.17 – comparative-historical and typological linguistics. – Ivan Franko National University of L'viv. – L'viv, 2011.

This thesis reports on a study of lexical-semantic, typological and cognitive aspects of modern American and Ukrainian political discourse. Convergent and divergent features in values orientation of both countries are demonstrated; common characteristics in gender "marking" of political statements of the USA and Ukraine are shown; peculiarities in the evolution of both countries' political vocabularies are described, allusion and metaphor role of the United States and Ukraine in enriching their discourse is established. It is evident that American and Ukrainian political discourse are characterized by evaluative and emotional “coloring”, semantic ambiguity and verbal aggression. In both countries, the main ways of enriching political vocabulary are through lexicalization, assimilation and metaphorization.

In addition, this thesis outlines the main principles of political humor and its double nature, and also suggests a comprehensive approach to the analysis of ironic political messages. Speeches of Ukrainian and American politicians are characterized according to J. Meyer's theory about the three key principles of humor: relief, incongruity, and superiority. The incongruity principle, perhaps most often seen in ironic verbal aggression towards one's opponents, is most popular among politicians of both countries. However, use of the relief principle is also wide-spread among the speakers of the United States, especially President Obama. And while the superiority principle, which leads on politician to demonstrate his advantages over the disadvantages of another is used the least, it can definitely be found in the political discourse of both countries.

In the course of this study political discourse genres are defined and their main functions in modern communication are demonstrated. The former are as follows: mobilizing, manipulating, ideological, drawing attention to the text or speech, and corporate functions. These are divided into oral and written forms of political discourse. Oral forms include public speeches of politicians on the radio and television, as well as their interviews, press-conferences and debates. Written political discourse comprises political treaties, protocols, posters, postcards, leaflets, billboards and political news in printed media. Political cartoons are also considered to be a written political discourse since they are informative and

evaluative. In order to intensify the content of cartoons, their authors sometimes use verbal means and stylistic tropes.

Basic prototypes in political speeches, as well as their semantic circles in American and Ukrainian political discourse are described. Evaluative concepts are categorized according to A.Vezhbytska's cognitive prototype theory.

Women's political discourse of the Twenty-First Century is characterized by strong "masculinity". Metaphor and allusion are the most popular stylistic devices in speeches of female politicians in the USA and Ukraine. Verbal aggression, intolerant expressions, and negative connotation of some linguistic means are present in political messages of both sexes.

Key words: political discourse, political communication, values orientation, allusion, principles of humor, gender "marking".

Підписано до друку 12.03.2011 р.
Формат . Папір офсетний.
Друк на різнографі. Умовн. друк. арк. .
Замовлення № .

Тираж 100 примірників.

Надруковано у